

**N.V. GOGOL
REVIZOR**

**DIVADLO
PRACUJÍCÍCH
V MOSTE**

N.V. GOGOL
REVIZOR

Program ke 3. premiéře sezóny 1983/84 Divadla pracujících v Mostě. Ředitel Jaromír Šnajdr. Zřizovatel Severočeský KNV Ústí nad Labem. Program připravily Dagmar Jochmanová a Jana Kališová. Veškerá práva k provozování tohoto díla zastupuje DILIA Praha. Vytiskla Severografia, n. p., závod 7, Most. Povolovací číslo 324/83-403/16. Cena 2,- Kčs.

**DIVADLO
PRACUJÍCÍCH
V MOSTI**

JAKÝ BYL

Dlouhý, špičatý nos vnášel do Gogolova obličejce cosi mazaného, lišáckého; nepříjemným dojmem působily rovněž jako odulé, měkké rty pod zastřiženým knírkem; v jejich nevýrazných obrysech – alespoň mi to tak připadalo – nalézaly svůj výraz temné stránky jeho povahy: když mluvil, ústa se mu nepříjemně otevírala a ukazovala řadu zkažených zubů. Nepatrná brada se ztrácela v nákrčníku. V Gogolově držení těla, v jeho pohybech, bylo cosi připomínající profesory z provinčních ústavů a gymnázií. „Jak moudrá, podivinská, chorobná bytost musíš být!“ napadlo mě při pohledu na něho bezděčně

I. S. Turgeněv

Mnoho o mně povídali, rozebírali mé různé stránky, ale mou hlavní podstatu neodhadli. Tu pochopil jen Puškin.

N. V. Gogol

Ještě žádný spisovatel nebyl obdařen uměním tak barvitě líčit životní banalitu, nikdo jiný nedokázal s takovou silou vykreslit přizemnost přizemního člověka tak, aby všechna ta nízkost, která očím uniká, zveličena rázem bila do očí.

A. S. Puškin

Spisovatelé, obdařeni tvůrčí silou vytvářet vlastní básnické obrazy, vzdělávej se především jako člověk a občan své vlasti, ale potom už se chop pera! Jinak bude pozdě.

Jak jinak vystavovat nedostatky a nedůstojnost lidskou, jestliže jsem si nepoložil sám otázku v čem spočívá důstojnost člověka?

N. V. Gogol

Nikdy jsem netoužil po tom, abych byl pouhou ozvučnicí; abych jen odrážel skutečnost tak, jak je kolem nás. Já prostě nemohu mluvit o něčem, co není bytostně blízké mé vlastní duši. Nikdy jsem si nic nevymýšlel, ale nikdy jsem také ani nemaloval portréty ve smyslu pouhé kopie. Já portrét vytvářel. Ale vytvářel jsem ho nikoli na základě výmyslu, ale na základě úvahy, kombinace. Ostatně umění nemůže být jen kopií života. To může dělat snad jen ten, kdo se ve svém nitru ničím neznepokojuje, ničím nehryže.

Udělalí jsme z divadla hračku na způsob šidítek, jimiž se rozptylují děti a pozapomněli jsme, že je to vlastně katedra, ze které se dává velkému množství lidí zároveň živá lekce; kde se za slavnostního osvětlení, při břeskné hudbě, za svorného smíchu odhaluje známá, tvrdošijně se skrývající neřest. Jen se podívejte kolem sebe na to množství lidského plevele, nevyhubitelného žádným zákonem! Na scénu s takovými lidmi! Ať je vidí celý národ! Ať se jim vysměje!

Šťasten spisovatel, který mine povahy nudné, protivné, zarážející svou smutnou skutečností, a přistupuje k povahám, jež zobrazují důstojenství člověka. Ale podivuhodnou mocí je mi ještě nadlouho určeno, abych šel ruku v ruce se svými prazvláštními hrdiny.

N. V. Gogol

NIKOLAJ VASILJEVIČ GOGOL

REVIZOR

komedie o 5 dějstvích

kresba N. V. Gogola ke hře Revizor

NIKOLAJ VASILJEVIČ GOGOL

* 1. 4. 1809 Soročince — † 4. 3. 1852 Moskva

Pocházel z chudé ukrajinské šlechtické rodiny. Své dětství prožil na usedlosti Vasiljevka nedaleko Mirgorodu. První literární pokusy z dob studia na gymnáziu, kde se podílel na vydávání školního časopisu, se většinou nezachovaly. Po absolvování školy odešel v roce 1828 do Petrohradu. Tady pod pseudonymem vydal romantickou poému „Hans Küchelgarten“, kterou však kritika přijala velmi negativně. Gogol skoupil všechny neprodané exempláře knihy a zničil je. Odjel zklamaný do Německa. Po svém návratu se pokusil o hereckou dráhu, ale neuspěl a vstoupil do státních služeb jako úředník. V roce 1830 se seznámil se spisovatelem Žukovským a Pletněvem a uveřejnil časopisecky svoji první novelu. O rok později se setkává s Puškinem a stávají se z nich přátelé. Díky svým známostem v literárních kruzích se Gogolovi podařilo získat místo učitele dějepisu na dívčím Vlasteneckém ústavu. Od roku 1834 působil jako pomocný profesor všeobecných dějin na Petrohradské univerzitě. Ale již od následujícího roku se věnoval pouze literatuře. Vydal sborník novel „Mirgorod“, realistické komedie, například „Ráno zaneprázdněného člověka“ a „Úryvek“.

Jestliže jeho první novela byla romanticky idylická, další byly inspirovány ukrajinským folklórem, pak v posledních se již projevil jako zralý mistr společenské satiry („Něvský prospekt“, „Portrét“, „Bláznovy zápisky“).

Své nejvýznamnější prozaické dílo, román „Mrtvé duše“, otřesné svědectví o nevolnickém a statkářském Rusku, napsal za pobytu v cizině. Natrvalo se vrátil do vlasti v roce 1848 a pracoval na druhém dílu románu „Mrtvé duše“ až do konce svého života. Avšak několik dní před svou smrtí, v těžké duševní depresi, rukopis spálil.

PŘEKLAD / ZDENĚK MAHLER

REŽIE / JANA KALIŠOVÁ

SCÉNA / MILOŇ KALIŠ J. H.

KOSTÝMY / MARIE WENIGOVÁ J. H.

HUDEBNÍ SPOLUPRÁCE /
/ MOJMÍR DAVID J. H.

PREMIÉRA 11. 11. 1983

Celý jeho život i dílo jsou pozoruhodnou dialektikou vztahů a protikladů, vášnivou touhou po čistotě umění, protestem proti demoralizující moci peněz, korupci, krutou obžalobou nelidské společnosti, výsměchem lidské omezenosti.

Námět k nejuspěšnější komedii „Revizor“ mu poskytl A. S. Puškin. V něm vytvořil Gogol nový typ satirické komedie, v níž se rozešel s tradicí francouzského vaudevillu, v té době v Rusku velmi oblíbeného. A také málo dramatických děl vzbudilo při svém uvedení tolik živých diskusí a polemik.

Gogol koncipoval svou hru sice podle pravidel klasické komedie, její téma a zpracování však vyniká nevšední originalitou. Vytkl si velký cíl — zobrazovat nikoli detaily, ale současný život jako celek. Jeho satira se nechtěla, jak tomu bylo doposud zvykem, dotýkat pouze jednotlivých lidských citů, chyb a slabostí, ale také kritizovat a odhalovat chyby společenského systému a jeho institucí. Chtěla být současná, konkrétní, adresná, společenská.

Zvolil si pro to příznačnou situaci — v průměrném provincionálním městečku očekávají a přijmou revizora. Domnělý revizor, vlečen překvapivou přízní situace svým chováním dovádí jednotlivé místní činovníky k volkolepému „striptýzu“ před očima diváků. Tak je odhalen neuvěřitelný „nepořádek pořádku“, nevzdělanost, neschopnost, zvláště a ješitnost jednotlivých úředníků. Příznačnou atmosférou celé situace je strach. On je hlavním hybatelem všeho dění, ale přitom k nápravě chyb a přestupků nevede. Úředníci totiž revizora nepovažují za strážce pořádku, je to pro ně jen představitel vyššího úřadu, který jedná ze stejně zjištěných pohnutek jako oni.

Tato, velmi reálná situace, nabývá navíc groteskního odstínu tím, že celý sbor činovníků se snaží obelstít „rafinovaného“ revizora, a nepozná, že má co dělat s ubohým človíčkem, kterému v tuto chvíli jen nahrává shoda okolností. Strach úředníků z něj udělal to, za co ho pokládají. Odhalení Chlestakova pak celou groteskně komickou situaci mění, postavení úředníků se stává tragickým.

„Revizor“ vyrostl sice z reality nikolajevského režimu, ale jako každé klasické dílo má schopnost přesahu do jiné doby, jiné situace.

V čem můžeme hledat spojitost s dneškem? I když se od základu změnila společenská situace, byly nastoleny nové vztahy mezi lidmi, nové zákony, nové instituce, charaktery lidí se ještě tak zásadně neproměnily. Úplatkářství, ziskovost, hledání výhod plynoucích z postavení, zastírání vlastních chyb a nedostatků, to všechno nejsou stále ještě výjimečné úkazy, i když se jejich konkrétní podoba proměnila. V tom smyslu může být i dnes inscenace „Revizora“ aktuálním oslovením, může poukázat prostředky divadla vlastními na tyto jevy, o kterých se právě dnes hovoří, které se staly předmětem zájmu společnosti a o jejichž odstranění se důrazně usiluje.

OSOBY A OBSAZENÍ

Anton Antonovič Skvoznik —
— Dmucharovskij, hejtman /
JAROMÍR ŠNAJDR

Anna Andrejevna, jeho žena /
VĚRA MRÁZKOVÁ

Marja Antonovna, jeho dcera /
JAROSLAVA ZIMOVÁ

L. L. Chlopov, školní inspektor /
LADISLAV HÁDL

A. F. Ljapkin—Ťapkin, okresní soudce /
LADISLAV BROTHÁNEK

A. F. Zemljanika, správce
chudinského ústavu /
FRANTIŠEK DVOŘÁK

I. K. Špekin, poštovník / ZDENĚK KOŠATA

statkáři žijící ve městě
P. I. Dobčinskij / PŘEMYSL BEČKA
P. I. Bobčinskij / KAREL NONNER

I. A. Chlestakov, úředník z Petěrburgu /
JAN GRYGAR

Osip, jeho sluha / LADISLAV DUŠEK

CH. I. Hübner, okresní lékař / IVAN HOLUB

Š. I. Uchověrtov, náčelník policie /
JAROMÍR HUSÁK

Svistunov, policajt / OTTA TESAŘ

Miška, sluha hejtmana / PETR BUCHÁČEK

Četník / JIŘÍ HAVLÍK

Inspicientka / Jana Kociánová. Text sleduje /
Truda Králová. Osvětlení, zvuk a stavby / kolektiv
vedený Vladimírem Topinkou, Enrico Ernestem a
Vladimírem Zemánkem. Scénu a kostýmy zhotovili
pracovníci dílen Divadla pracujících / Jaroslava
Hořejší, Ladka Straková, Stanislav Dufek, Josef
Kubart, Stanislav Petrášek, Dana Heindlová, Zla-
ta Kopalová a Margita Uxová.

Program ke 3. premiéře sezóny 1983/84 Divadla pracujících v Mostě. Ředitel Jaromír Šnajdr. Zřizovatel Severočeský KNV Ústí nad Labem. Program připravily Dagmar Jochmanová a Jana Kališová. Veškerá práva k provozování tohoto díla zastupuje DILIA Praha. Vytiskla Severografia, n. p., závod 7, Most. Povolovací číslo 324/83-403/16. Cena 2,- Kčs.